

August 2019

*Unge med autisme og overgangen
til et selvstændigt liv*

*Læringsforløb for unge
med autisme i egen bolig*

**VIDEN I
VELFÆRD**
DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD

Indhold

1. Vidensgrundlag
2. Målgruppe, formål og lovgrundlag
3. Samlet oversigt over forløbet
4. Aktiviteter i implementeringsstøtten
5. Kerneelementer i læringsforløbet
6. Kompetencebehov og understøttende redskaber
7. Forventede outcomes og kilder

Målrettede indsatser til unge med autisme

Det skønnes, at 1 pct. af den danske befolkning har en autismspektrumforstyrrelse (autisme).

Andelen er voksende, og særligt i forhold til børn og unge ses en stor stigning i andelen, der har autisme. Eksempelvis ses en stigning i 52 pct. i antallet af børn og unge med en autismediagnose fra 2014 til 2018.

Kommunerne har udfordringer med at finde relevante tilbud og oplever nye målgrupper af unge, som har problemer med at mestre deres liv og har det særligt svært i overgangen til voksenlivet.

Socialstyrelsens projekt – Unge med autisme og overgangen til et selvstændigt liv – har netop til formål at identificere, udvikle og pilotteste indsatser, der skaber gode overgange til voksenlivet for unge med autisme.

Målet er, at indsatserne har vist tilstrækkelig lovende resultater til, at de kan overgå til systematisk afprøvning.

1. Vidensgrundlag

Tre kortlægninger

Som grundlag for udviklingen af indsatser er der i projektets indledende fase gennemført en kortlægning af kommunernes eksisterende praksis, eksisterende litteratur på området samt målgruppens karakteristika. Formålet var at belyse behovet for indsatser for unge med autisme og identificere indsatser, som evt. kan videreudvikles og modnes i en dansk praksis.

Målgruppekortlægning

Kortlægningen af målgruppen viser bl.a., at de unge typisk får diagnosen, inden de fylder 18 år, at mange har udfordringer med at få en folkeskoleeksamen og en efterfølgende ungdomsuddannelse, samt at mange ender på passiv forsørgelse.

Praksiskortlægning

Praksiskortlægningen skaber overblik over, hvilke indsatser kommunerne anvender til målgruppen af unge med mildere former for autisme, samt kommunernes vurdering af disse indsatsers vidensgrundlag og virkning for borgerne. 89 kommuner har i den forbindelse besvaret en survey, og der er gennemført supplerende interview med 15 kommuner.

Kortlægningen viser, at kommunerne på tværs af serviceområder oplever, at der kommer *flere i målgruppen* af unge med autisme. Typisk anvendes de *traditionelle indsatser* på de forskellige områder. Selv om mange kommuner angiver, at de har særlige indsatser, har de færreste dog etableret indsatser, forløb eller metoder, der er særligt målrettede unge med autisme, og kommunerne savner indsatser til målgruppen.

Litteraturkortlægning

Der er i dag begrænset evidens på området, men litteraturkortlægningen har identificeret flere tiltag, som kan inspirere udviklingen af indsatser til målgruppen.

På trods af at den ikke er baseret på et meget solidt grundlag, kan forskningen således bidrage med inspiration til specifikke kerneelementer vedrørende opbygning af indsatserne, temaer, struktur og tilgange.

Grundlag for indsatsudvikling

De tre kortlægninger skaber samlet set grundlag for udviklingen af nærværende indsats.

Herunder peger kommunerne på en række elementer, som de finder, i særlig grad kan understøtte de unges udvikling i retning af et selvstændigt voksenliv. Disse omfatter bl.a. *en helhedsorienteret indsats til målgruppen, fokus på ønsker og motivation, tæt samarbejde med virksomheder og fastholdelse i uddannelse og job, botræning samt livsmestring med fokus på struktur, sociale normer og lignende.*

De tre kortlægninger danner grundlag for udviklingen af indsatsen, der præsenteres på de efterfølgende sider.

2. Målgruppe, formål og lovgrundlag

Målgruppe: Unge med autisme, der bor i egen bolig (typisk 18 – 30 år)

Unge med autisme har ofte udfordringer med at håndtere hverdagen i egen bolig. De får ikke skabt struktur i deres hverdag og har svært ved at klare de praktiske ting som at betale regninger, købe ind og gøre rent. Herudover er der mange unge i målgruppen, som isolerer sig og har svært ved at skabe netværk. De har også ofte udfordringer med at fastholde og fuldføre en uddannelse, og hele 60 pct. af denne målgruppe gennemfører ikke en ungdomsuddannelse.

Målgruppen er unge med autisme i alderen 18-30 år med normalbegavelse, samt unge med en begavelse, der ligger lidt under normalområdet, som har behov for bostøtte med fokus på sociale og mestringsrettede indsatser, der understøtter et selvstændigt voksenliv. Det kunne fx være støtte ift. strukturering og planlægning af hverdagen, håndtering af økonomi og støtte til deltagelse i samfundslivet og støtte til kommunikation og til at skabe relationer. De unge kan bo i bofællesskaber eller i egen bolig, ligesom de kan være i uddannelse, i beskæftigelse eller ingen af delene.

Formål med indsatsen:

Formålet er at give den unge indsigt, kompetencer og færdigheder til at meste et selvstændigt voksenliv.

Mål:

- At den unge kan varetage opgaver forbundet med at bo i egen bolig
- At den unge får et netværk blandt andre unge
- At den unge i højere grad mestrer sociale færdigheder, samarbejde og kommunikation.

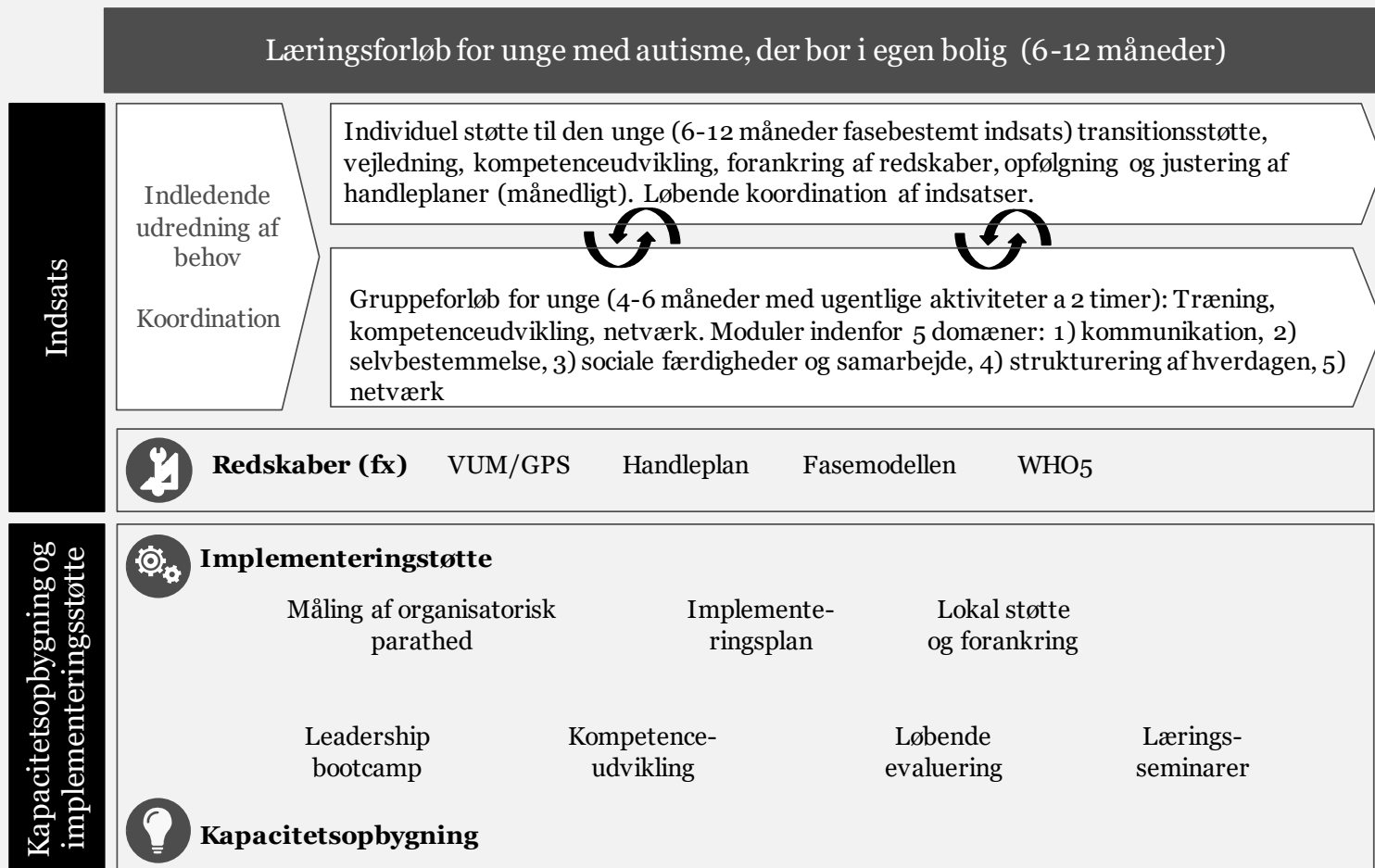
Lovgrundlag:

Læringsforløbet kan iværksættes efter forskellige paragraffer afhængigt af den unges situation

- §82 a og b
- §85

3. Samlet oversigt over forløbet

Nedenfor ses et samlet overblik over forløbet med en indledende udredning og de to spor i indsatsen – individuel støtte og gruppeforløb for unge. Herudover indgår eksempler på redskaber, som det kan blive relevant at anvende i forløbet. Endelig ses et overblik over aktiviteterne i forbindelse med implementeringsstøtten og kapacitetsopbygningen i kommunerne. På næste side uddybes aktiviteterne i forbindelse med implementeringsstøtten.

4. Aktiviteter i implementeringsstøtten

Der gennemføres i forløbet en række aktiviteter med henblik på at understøtte den lokale implementering, kapacitetsopbygning og løbende evaluering. Det betyder, at de deltagende kommuner får løbende støtte til den lokale forankring og læring på tværs, men det betyder også, at kommunerne forpligter sig på at indgå i aktiviteterne og stille de nødvendige ressourcer til rådighed.

Processtøtten er tilrettelagt på tre niveauer: 1) Et lokalt niveau, hvor der vil være fokus på udvikling og implementering af den enkelte indsats med deltagelse af lokal ledelse og medarbejdere. 2) Et forum, hvor lederne (centerchefer, nærmeste ledere og projektleder) klædes på til at varetage forandringsledelse og implementering lokalt samt drive vidensbaserede indsatser. 3) Et tværgående niveau, hvor projektledere og centrale medarbejdere for hver indsats får læring og inspiration og løbende videreudvikler indsatsen. Kommunerne forventes at udpege relevante personer til at indgå i processtøtten på de tre niveauer.

Nedenfor præsenteres de aktiviteter og den kommunale involvering, der *som udgangspunkt* forventes i projektet i henholdsvis den indledende fase, hvor der bl.a. gennemføres kompetenceudvikling for ledere og medarbejdere, aktiviteterne der gennemføres løbende i projektperioden, samt aktiviteter der gennemføres afslutningsvis i modningsprojektet. Aktiviteterne planlægges i dialog med de deltagende kommuner.

Aktiviteter i projektopstarten (1. kvartal 2020)

- Fælles kick-off seminar med deltagelse af ledere og nøglepersoner
- Modenhedsmåling – vurdering af den organisatoriske parathed gennem selvevaluering, gennemgang af materiale og interview med ledere og nøglepersoner
- Lokal workshop om implementeringsplan og forandringsteori for ledere og projektleder
- Leadership bootcamp med deltagelse af relevante ledere på tværs af kommuner
- Kompetenceudvikling for udvalgte medarbejdere (2-5 dage)
- SØM-kursus for projektleder, økonomi- samt socialfaglig medarbejder (2 dage)

Løbende aktiviteter i projektperioden (2. kvartal 2020 – 3. kvartal 2022)

- Fire lokale workshops, der tilrettelægges i dialog med den enkelte kommune med fokus på at understøtte en god lokal implementering
- Løbende måling af implementering og resultater
- Løbende bidrag til videreudvikling af indsatsbeskrivelse
- Én SØM-workshop for projektleder, økonomi- samt socialfaglig medarbejder
- Tværgående leadership bootcamp, hvor der samles op på implementeringen
- Fire tværgående læringsworkshops med deltagelse af projektleder, nøglepersoner og relevante ledere, hvor der samles op på resultater og læring på tværs

Aktiviteter afslutningsvis i projektet (4. kvartal 2022)

- Evalueringsaktiviteter – selvevaluering, interview og fokusgrupper
- Afsluttende evalueringsseminar med deltagelse af udvalgte ledere og medarbejdere på tværs af kommuner. Her valideres og perspektiveres resultater og læring

5. Kerneelementer i læringsforløbet

Kerneelementer i indsatsen:

Valget af kernelementer tager udgangspunkt i kortlægningen af de unges behov jf. vidensgrundlaget. Kernelementerne skal således samlet set understøtte, at de unge får en god overgang til voksenlivet. Kerneelementerne skal ses i sammenhæng og udgør her et samlet forløb. Således er alle kerneelementerne som udgangspunkt obligatoriske i forløbet, men de kan dog justeres ift. indhold, tilrettelæggelse m.m.

- **Helhedsorienteret/koordineret tilgang.** I forbindelse med læringsforløbet sker der en løbende koordination af sagsbehandling og indsats på tværs af de aktører, som er involveret i den unges indsatser. Det kan fx være voksenafdelingen, UU, jobcenteret, misbrugscenteret og evt. ungdomsuddannelsen. Kommunen bestemmer selv, hvordan koordinationen skal ske, om der fx skal udpeges en koordinerende tovholder, om der skal gennemføres netværksmøder eller lign.
- **Indledende udredning af behov og ønsker.** Der sker en indledende udredning af den unges behov og ønsker mhp. at målrette den individuelle støtte og give input til gruppeforløbet. Her anvendes eksempelvis VUM til at udrede den unges ønsker, ressourcer og udfordringer. Udredningen sker i dialog med den unge.
- **Handleplan og systematisk opfølgning.** Der anvendes en fast skabelon til handleplan og opstilles kortsigtede mål, som den unge selv er med til at opstille. Der følges op på handleplanen månedligt, hvor der er en dialog med den unge om progression, og der opstilles nye mål. Opfølgningen sker i forbindelse med den individuelle støtte til den unge.
- **Gruppeforløb for unge.** Som et centralt element i indsatsen tilrettelægges et gruppeforløb for 6-10 unge med autisme. Gruppeforløbet har et omfang på 4-6 måneder afhængigt af antallet af unge og de unges behov. Der er egentlige gruppeaktiviteter på ca. 2 timer. Gruppeforløbet har fokus på livsmestring og udvikling af kompetencer og færdigheder, samt dannelse af netværk og rollemodeller på tværs af de unge. Forløbet opbygges med moduler indenfor 5 domæner, herunder:
 1. Kommunikation
 2. Selvbestemmelse
 3. Sociale færdigheder og samarbejde
 4. Strukturering af hverdagen
 5. Netværk.

5. Kerneelementer i læringsforløbet

Kerneelementer i indsatsen fortsat:

- **Individuel støtte.** Der tilrettelægges et forløb med individuel støtte til den unge, hvor der både kan indgå vejledning, udvikling af sociale færdigheder og kompetencer m.m.
 - Støtten tilrettelægges som et faseforløb med henblik på gradvis udfasning:
 - Fase 1 opstarten på støtten (typisk 3 måneder). Her fastlægges de første mål for den unges forløb. Her er der kontakt til støttepersonen flere gange om ugen (ved møder, pr. skype eller telefon), og der følges tæt op på den unges trivsel og progression. Her motiveres den unge også til at deltage i gruppeforløbet.
 - Fase 2 (typisk 3-6 måneder), hvor støtten reduceres til én gang hver anden uge som møde og hver anden uge med et opfølgende skypemøde. Her viser den unge tegn på at klare sig selv bedre i boligen og udvikler indsigt, kompetencer og færdigheder til at meste eget liv.
 - Fase 3 (typisk 6-9 måneder), hvor støtten reduceres til møde hver tredje uge og telefon/skype de øvrige uger. Her kan den unge selv mestre mange af hverdagens gøremål selvstændigt men har behov for støtte til at fastholde struktur, fastholde uddannelse m.m.
 - Fase 4 (typisk 9-12 måneder), hvor støtten reduceres til et månedligt møde og en mulighed for, at den unge selv kan tage kontakt.
 - Efter 12 måneder har den unge stadig mulighed for at kontakte støttepersonen.

6. *Kompetencebehov og understøttende redskaber*

Kompetencebehov

Som udgangspunkt forventes der at være behov for kompetencer på følgende områder:

- Indsigt i målgruppen af unge med autisme
- Facilitering af gruppeforløb
- Indsigt i temaerne, der indgår i gruppeforløb
- Opstilling og opfølgning på mål

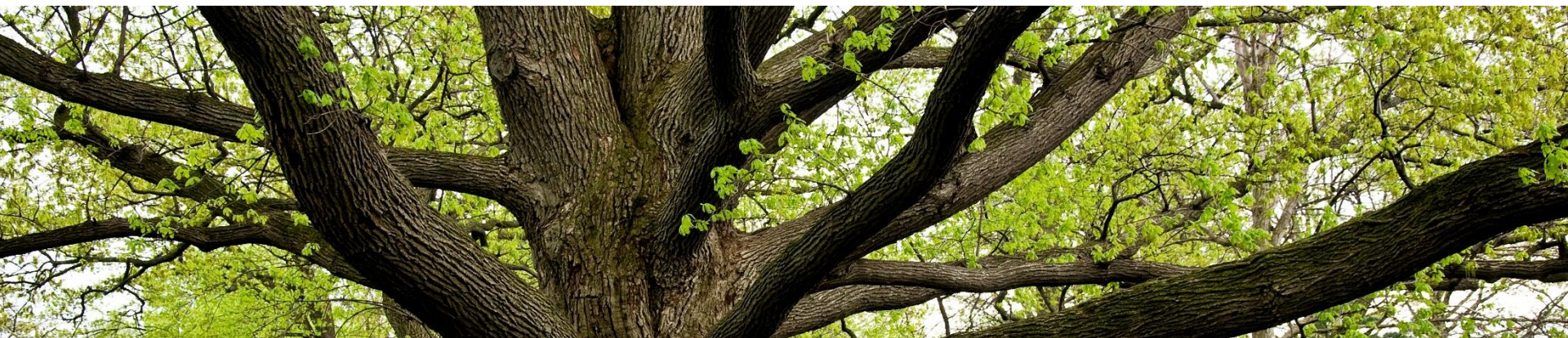
Behovet for kompetenceudvikling skal dog afklares med de deltagende kommuner.

Understøttende redskaber

Nedenfor fremgår en række redskaber, som det kan være relevant at anvende i indsatsen:

- VUM til udredning af behov og måling af progression
- GPS til screening af sociale kompetencer
- Handleplan §141
- Fasemodel til at understøtte en gradvis udfasning af individuel støtte
- Redskaber til facilitering af gruppeforløb
- WHO5 til at måle trivsel

Det endelige valg af redskaber afhænger af den færdige indsatsbeskrivelse.

6. Forventede outcomes og kilder

Forventede outcomes

Nedenfor fremgår en række forventede resultater af det beskrevne forløb.

I forbindelse med færdiggørelsen af indsatsbeskrivelsen og modningen af indsatsen vil disse outcome-mål blive kvalificeret i samarbejde med kommunerne:

- De unge påbegynder og fuldfører i højere grad en uddannelse
- De unge oplever i højere grad trivsel i egen bolig
- De unge kan i højere grad bo selvstændigt uden støtte eller med begrænset støtte
- De unge fastholdes i job eller afklares i forhold til jobmuligheder.

Kilder

Grundlaget for indsatsens kerneelementer er, som nævnt indledningsvis, både forskningsbaserede resultater og erfaringer fra lokale afprøvninger af indsatser.

Nedenfor præsenteres et overblik over kilder, som vil blive inddraget i udviklingen af indsatsen:

- Fasemodellens tematikker (og Beacon Transitions)
- Nadig, A., Flanagan, T., m.fl. (2018): Transition Support Program for Adults with ASD
- McCarville, E. (2013): Peer Mentoring Intervention Teaching Adaptive Skills to Individuals with High Functioning Autism Spectrum Disorders
- Social Færdighedstræning
- Robusthedsprogrammet
- Erfaringer fra afprøvning af gruppetræning for denne målgruppe i Skanderborg, Ballerup, Aalborg, og Odense.